

Delftse Archeologische Notitie 45

Centrumplan Honselersdijk

Een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek

Mark Rijkers

Archeologie
Delft

Delfse Archeologische Notitie 45

Centrumplan Honselersdijk

Een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek

Mark Ridders

Opdrachtgever:	Gemeente Westland
Contactpersoon:	M. Kooke
Bevoegde overheid:	Gemeente Westland
Beheer documentatie:	Provincie Zuid-Holland
Type onderzoek:	Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek
Periode van uitvoer:	Maart 2014
Aanleiding:	Herontwikkeling centrum Honselersdijk
Locatie:	Honselersdijk
Coördinaten:	75483 x 447233
CIS-code:	60727
Projectcode:	WL082
Projectleider:	drs. J.P.L. Bakx
Projectmedewerkers:	drs. M. Ridders, B. Penning (MA)
Status:	Definitieve versie, mei 2014
Autorisatie:	

Drs. J.P.L. Bakx

ISSN: 1879-9590

© 2014 Erfgoed Delft en Omstreken

Archeologie
Delft

Postbus 78
2600 ME Delft
015-2602358
archeologie@delft.nl
www.archeologie-delft.nl

Samenvatting

Binnen het plangebied, ten hoogte van de Fazantlaan en Dijkstraat te Honselersdijk, in de gemeente Westland zal een herinrichting van het terrein worden gerealiseerd. Ten behoeve van het bouwrijp aanleveren van het plangebied heeft Archeologie Delft in opdracht van de gemeente Westland een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd.

Uit het onderzoek is gebleken dat er binnen het plangebied een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische waarden geldt. Er dient derhalve rekening te worden gehouden met (een) archeologische vindplaats(en). Als advies is er dan ook opgenomen dat deze verwachting en de bodemgesteldheid van het plangebied dient te worden getoetst door middel van een verkennend booronderzoek.

Bij uitvoering van dit booronderzoek is gebleken dat een gedeelte van het plangebied niet onderzocht kon worden. Het noordelijke gedeelte van het plangebied is verstoord en kan worden vrijgegeven. Binnen een ander gedeelte van het plangebied zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Er wordt daarom geadviseerd archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren in dit gedeelte door middel van proefsleuven.

Inhoudsopgave

3	Samenvatting
7	1 Inleiding <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Kader en doelstelling 1.2 Plangebied 1.3 Voorgenomen ontwikkeling
11	2 Bureauonderzoek <ul style="list-style-type: none"> 2.1 Methoden 2.2 Resultaten
17	3 Aanbevelingen en besluit na bureauonderzoek <ul style="list-style-type: none"> 3.1 Selectieadvies 3.2 Selectiebesluit
19	4 Veldonderzoek <ul style="list-style-type: none"> 4.1 Onderzoeksmethoden 4.2 Resultaten veldwerk
23	5 Conclusies en aanbevelingen na booronderzoek <ul style="list-style-type: none"> 5.1 Conclusies 5.2 Advies voor vervolgonderzoek
25	Bibliografie
25	Gebruikte afkortingen
25	Overzicht van afbeeldingen, tabellen & bijlagen
25	Bijlage 1 <ul style="list-style-type: none"> Geologische afzettingen
27	Bijlage 2 <ul style="list-style-type: none"> Boorbeschrijvingen

1 Inleiding

1.1 Kader, doelstelling en vraagstelling

De gemeente Westland wil te Honselersdijk, globaal ter hoogte van de Fazantlaan 8 en 2, Dijkstraat 92 en 106, een herinrichting van het terrein bewerkstelligen. Onder andere een nieuw parkeerterrein, mogelijke uitbreiding van een supermarkt, dorpsplein, schoolplein en schoolgebouw worden op deze plek gerealiseerd. Om dit te kunnen realiseren zal vooraf moeten worden bepaald of er archeologische waarden in het geding zijn. In dit kader heeft Archeologie Delft van de initiatiefnemer opdracht gekregen voor het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek en indien noodzakelijk een verkennend veldonderzoek door middel van grondboringen. Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting en daaraan gekoppeld een selectieadvies. Het bevoegd gezag, in deze de gemeente Westland, neemt vervolgens het selectiebesluit.

1.2 Plangebied

Het plangebied betreft meerdere kavels gelegen tussen de Fazantlaan en Dijkstraat in Honselersdijk. Het plangebied staat afgebeeld op het kaartblad 37B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000) en het centrum coördinaat is 75483 x 447233.

De locatie staat bekend als gemeente Naaldwijk, sectie B, nummers 3448, 3449, 3504 en 3503. De totale grootte van het plangebied bedraagt circa 8000 m².

1.3 Voorgenomen ontwikkeling

Ter hoogte van de planlocatie wordt verschillende nieuwbouw ontwikkeld, waaronder een dorpsplein, school, schoolplein, parkeerterrein en een uitbreidingsmogelijkheid van een supermarkt. De invulling van de bodemverstoringen en geplande constructiemethoden is op het moment nog in concept.

Beleid gemeente Westland ten aanzien van archeologie

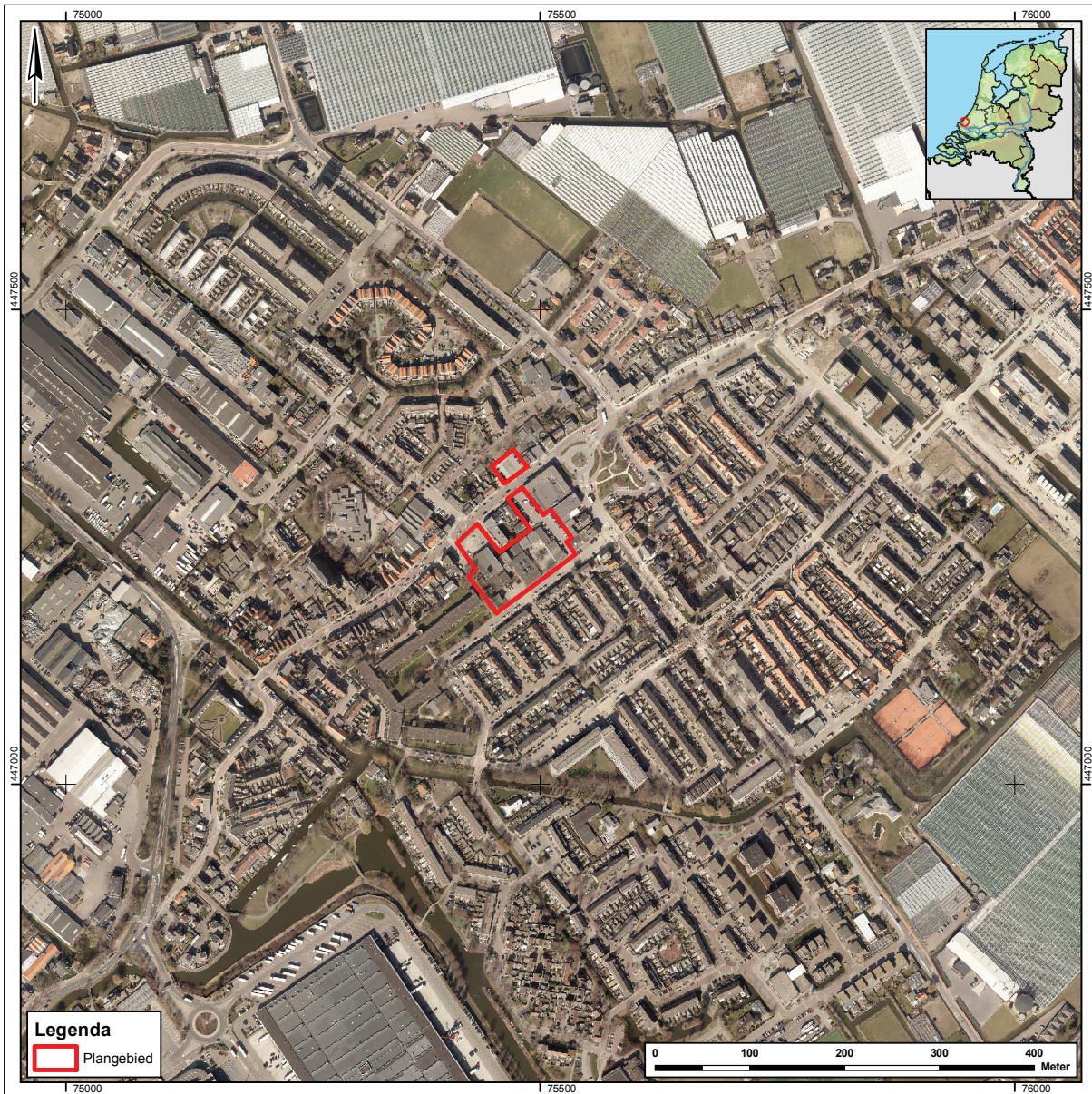
Op 26 juni 2012 heeft de gemeente Westland de archeologische beleidskaart met toelichting vastgesteld. Door het vaststellen van de kaart maakt de gemeente Westland gebruik van de wettelijke mogelijkheid om onderbouwd af te wijken van de vrijstellingsnorm voor bodemingrepen van 100 m². De beleidskaart is reeds in een groot aantal bestemmingsplannen opgenomen en zal ook in nieuwe bestemmingsplannen worden opgenomen.

Beleidskaart¹

Om de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden goed, maar ook zinvol te laten verlopen, wordt in de gemeente Westland alleen archeologisch (voor)onderzoek vereist wanneer de aard van de bodemingrepen dusdanig is dat er daadwerkelijk schade aan het bodemarchief kan optreden. De verschillende beleidszones vereisen dan ook elk een eigen benadering voor wat betreft de vrijstelling van archeologisch onderzoek voor bodemverstoringen tot een bepaalde diepte en omvang.

¹ Kerkhof 2012.

Het plangebied ligt volgens de beleidsadvieskaart in de verwachtingszone (Historische dorpskern). Voor dit gebied geldt een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten. Hierbij wordt een grens van 50 m² aangehouden voor de oppervlakte van het plangebied. Aangezien het hier om een historische dorpskern gaat kunnen de archeologische resten dicht aan het oppervlak liggen. In deze zone worden bodemingrepen dan ook vrijgesteld van archeologisch onderzoek tot een diepte van 30 cm –Mv.

Afbeelding 1.1: het plangebied ge-projecteerd op een luchtfoto van het gebied.

Bestemmingsplan²

Op het plangebied is het bestemmingsplan kern Honselersdijk van toepassing. Op het bestemmingsplan kern Honselersdijk is een Enkelbestemming Maatschappelijk van toepassing. Op de plankaart geldt voor de zone waarbinnen plangebied is gelegen onder andere de dubbelbestemming Waarde-Archeologie. Hierbij wordt vastgehouden aan een grens van 30 m² voor de oppervlakte van het plangebied en een vrijstelling voor bodemingrepen tot een diepte van 30 cm –Mv.

² Bestemmingsplan kern Honselersdijk, vastgesteld 20-03-2012.

Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd volgens de eisen zoals deze zijn opgesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3, van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het doel van dit bureauonderzoek is het verzamelen van alle bekende gegevens met betrekking tot de verstoringen, geologie, historische-geografie en archeologie in de omgeving van het plangebied. Aan de hand van deze gegevens kan een archeologische verwachting worden opgesteld.

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de informatie uit het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), de bodem-, geomorfologische- en geologische kaart en overige bronnen.

2.2 Resultaten

Huidig grondgebruik

Het is van belang om voorafgaand aan onderzoek het huidige grondgebruik vast te stellen. Bodemverontreiniging, bebouwing, oppervlakteverharding, rio-lering, kabels en leidingen kunnen de archeologische verwachting beïnvloeden en bepalend zijn voor de te volgen onderzoeksstrategie.

Het plangebied is gedeeltelijk bebouwd met een kerk en een woning. Rondom de woning is een siertuin gesitueerd. Het buitenterrein is grotendeels verhard met tegels. Ook is het plangebied gedeeltelijk bebouwd met een school. Het buitenterrein is grotendeels in gebruik als schoolplein en verhard met klinkers/tegels. De rest van het plangebied is op het moment geasfalteerd en grotendeels in gebruik als parkeerterrein.

Historisch grondgebruik en verstoringen

Het bestuderen van het historisch grondgebruik van het plangebied kan informatie verschaffen over eventuele archeologische vindplaatsen. Uit de bestudering van oud kaartmateriaal kan blijken of het plangebied in het verleden bebouwd is en of er bijvoorbeeld (water)wegen in het plangebied aanwezig zijn geweest. Ook kunnen ontgravingen en ophogingen door middel van oude kaarten soms in beeld worden gebracht.

De oudst bekende historische afbeelding van het plangebied is een kaart van Jan Potter uit 1578. Deze kaart uit het Kaartboek van het Weeshuis richtte zich voornamelijk op de bewoning en het landgebruik ten oosten van de Kruisweg te Naaldwijk. Het uiterste oostelijke deel van het plangebied is echter ook deels in beeld gebracht. Hierop is geen bewoning afgebeeld.

Twee andere kaarten van het plangebied dateren uit 1615 en 1620³. Ook op deze kaarten is in het plangebied geen bewoning afgebeeld. Dezelfde situatie is ook te zien op een kaart uit het kaartboek van Naaldwijk⁴. Meerdere boomgaarden zijn weergegeven op deze kaart.

De volgende afbeelding van het plangebied is terug te vinden op de kaart van Kruikius uit 1712⁵ (afbeelding 2.1). Op deze kaart is te zien dat het plangebied in deze tijd grotendeels onbebouwd was en waarschijnlijk gebruikt werd als tuin/boomgaard. Alleen in het uiterst noordelijk gedeelte van het plangebied is bebouwing weergegeven. Op de kaart van 1811⁶ en de daaropvolgende kaarten tot en met 1912⁷ is te zien dat het plangebied in het verleden bebouwd was en ook deels dienst deed als boomgaard/tuin. Vanaf 1939 is te zien dat de huidige school wordt afgebeeld samen met de protestantse kerk. Vanaf 1958 worden er ook kassen afgebeeld in het plangebied. Uit historisch kaart-

³ Kaartboek van de domeinen.

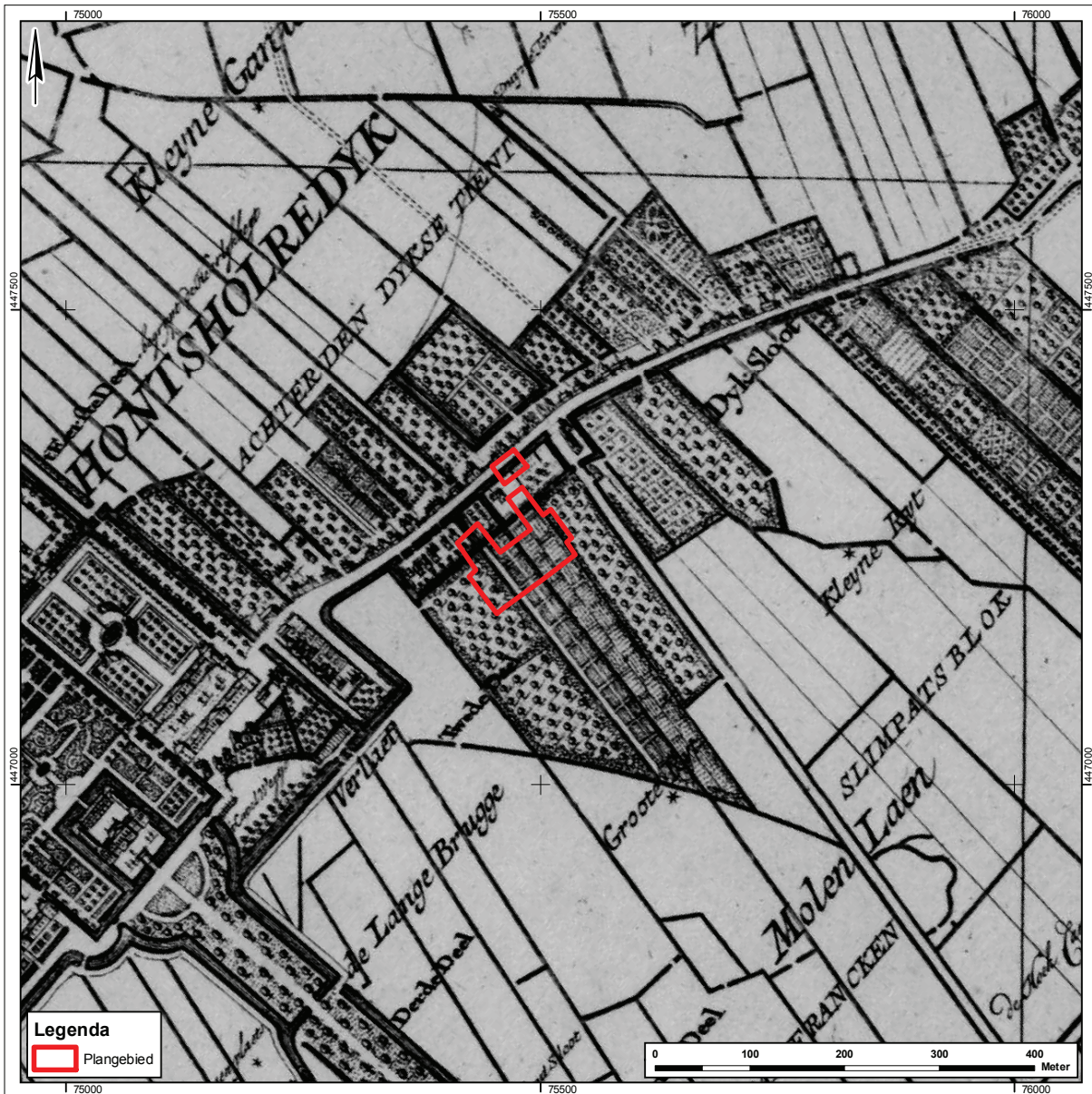
⁴ Kaartboek van Naaldwijk, Kok 1985.

⁵ Kruikius & Kruikius 1712, kaartblad 7.

⁶ Kadaster kaart 1811-1832, Sectie D, blad 03.

⁷ Topografische Militaire Kaart 1912, kaartnr 479.

materiaal is ook gebleken dat er ter plaatse van de zuidwestelijke perceelgrens (grens met perceel Fazantlaan 4 nabij 4 en Dijkstraat 88) tussen 1963 en 1968 waarschijnlijk een watergang is gedempt.

Het is niet bekend in welke mate er bij de ontwikkeling van de verschillende bouwfases bodemverstoringen zijn opgetreden. Volgens de kaart van Van Liere (1948) is het terrein circa 70 cm opgehoogd⁸.

Bekende aardwetenschappelijke waarden

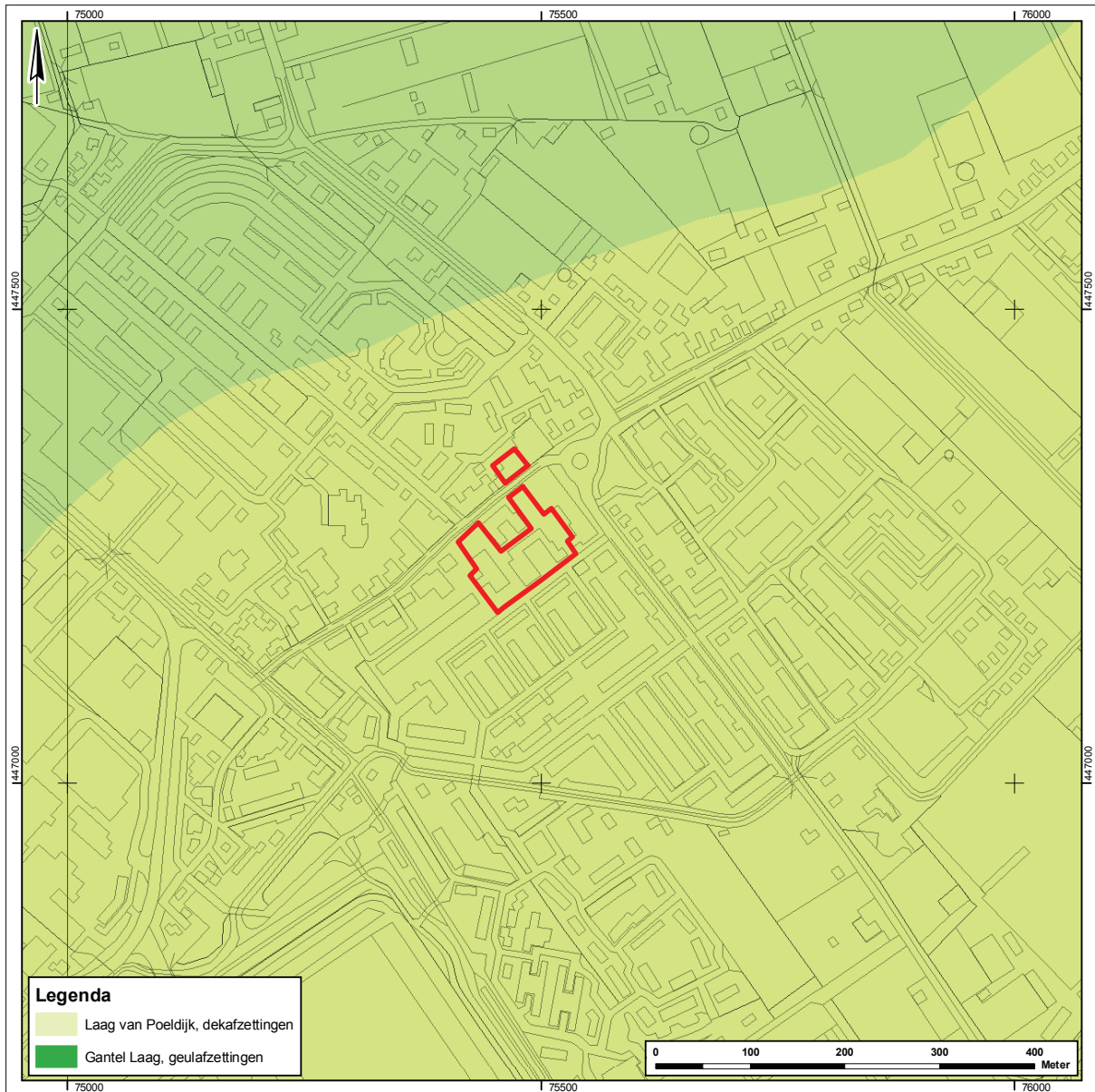
Volgens de geologische kaart van Nederland (schaal 1:50.000)⁹ bestaat de bodemopbouw binnen het plangebied van boven naar beneden (van jong naar oud) uit dekafzettingen van de Laag van Poeldijk (Laag van Walcheren) op dekafzettingen van de Gantel Laag (Laagpakket van Walcheren) op de Laag van Ypenburg op Hollandveen Laagpakket op het Laagpakket van Wormer (afbeelding 2.2). In het verleden heeft de zee in het westelijke deel van het Westland een diepe geul uitgesleten. Deze geul lag ter plaatse van het huidige Naaldwijk en Honselersdijk om in Rijswijk af te buigen richting Delft. Vanuit de geul ont-

Afbeelding 2.1: het plangebied geprojecteerd op de kaart van Kruikius uit 1712.

⁸ Van Liere 1948, kaart 5

⁹ Van Staalduinen 1979.

Afbeelding 2.2: vereenvoudigde geologische ondergrond van het plangebied (naar Van Staalduinen 1979).

stond een wijdvertakt systeem van geulen. Deze zijn later weer verland door middel van zandafzettingen. Door de hogere ligging waren dit goede locaties om te wonen. Het maaiveld binnen het plangebied bevindt zich momenteel op circa 0,55 m NAP.

Het plangebied ligt op dekafzettingen die door het Gantelsysteem enkele eeuwen voor de jaartelling in het Westland zijn afgezet (Gantel Laag). Deze sedimenten zijn door (een) nieuwe transgressiefase(n) in de 12^e eeuw na Chr. met een kleilaag afgedekt (Laag van Poeldijk). Ten behoeve van grondverbetering voor de tuinbouw werd de grond met bagger en duinzand opgehoogd (opgevaaren gronden) waardoor er een in dikte wisselend pakket grond de eventueel aanwezige archeologische resten afdekt.

Bekende archeologische waarden

Binnen het plangebied zijn geen archeologische vondstmeldingen of waarnemingen bekend. In de directe omgeving (straal van circa 1 km) zijn wel meerdere vondstmeldingen c.q. waarnemingen in het ARCHEologisch Informatie

Waarnemingsnummer	Onderzoeksnummer	Toponiem	Complex	Datering
12324	.	Groene Laan	onbekend	onbekend
13478	.	Groene Laan	nederzetting	Romeins
17324	.	Nederhof	onbekend	onbekend
22131	.	Verlengde Vogelaar	onbekend	onbekend
24275	.	Bloemenveiling	woongrond	Romeins
24286	.	Middelbroekweg	woongrond	Romeins
24287	.	Middelbroekweg	nederzetting	Romeins
24288	.	Middelbroekweg	nederzetting	Romeins
24290	.	onbekend	woongrond	Romeins
33132	.	Dijkstraat 29	dorpskern	onbekend
47181	.	Middelbroekweg	onbekend	onbekend
48825	.	MiddelBroekweg	nederzetting	Romeins
49569	.	Moddermanplein	dorpskern	Laat Middeleeuws
24282	.	Middelbroekweg	nederzetting	onbekend
24358	.	Oude broekpolder	cultuurlaag	Romeins
24365	.	onbekend	dorpskern	Middeleeuws
138944	.	Kadastraal Perceel H1792	nederzetting	Laat Middeleeuws
48826	.	MiddelBroekweg	nederzetting	Romeins
21771	.	Dijkstraat 29	bewoningslaag	Laat Middeleeuws
403533	.	Trade Parc Westland	onbekend	Romeins
.	3023	Moddermanplein	dorpskern	Laat Middeleeuws
.	31571	Poeldijksepad 2	dorpskern	Laat Middeleeuws

Systeem (ARCHIS) gedaan. Op afbeelding 2.3 staan deze vondstmeldingen en waarnemingen samen met de beleidskaart afgebeeld. In tabel 2.1 is hier een overzicht van opgenomen met het veronderstelde complextype en de datering. Overige vindplaatsen zijn ook geïnventariseerd in het rapport Het plein gekeerd¹⁰, een rapportage van onderzoek op het Moddermanplein in Honselersdijk. Er zijn in en om Honselersdijk vondsten vanaf de Romeinse tijd aangetroffen. Wegens de herstructurering van de tuinbouw vond een onderzoek plaats naar de bodemgesteldheid van het Westland. Tijdens de bodemkartering voor dit onderzoek zijn diverse vondsten uit de Romeinse tijd gedaan. Een zo'n vindplaats is gelegen vlakbij de Hertenaan¹¹. Aan de noordkant van het plangebied moet de Endeldijk hebben gelopen, waarvan wordt vermoed dat deze in de 12^e eeuw werd aangelegd. De laatmiddeleeuwse bewoning strekte zich uit langs de Dijkstraat en de Endeldijk, die een onderdeel vormden van de zuidelijke bedijking van de middeleeuwse Gantel. In de 18^e eeuw strekte de bewoning zich als een lint uit langs beide zijden van deze dijk. Aansluitend op deze dijk waren verder veel tuinen en boomgaarden aanwezig. Ten westen van het plangebied lag de door stadhouder Prins Frederik gebouwde buitenplaats Honselersdijk. Deze buitenplaats is verzezen op de plek waar in de dertiende eeuw de heren van Naaldwijk hun kasteel hadden, dat waarschijnlijk in de Tachtigjarige oorlog was vernietigd.

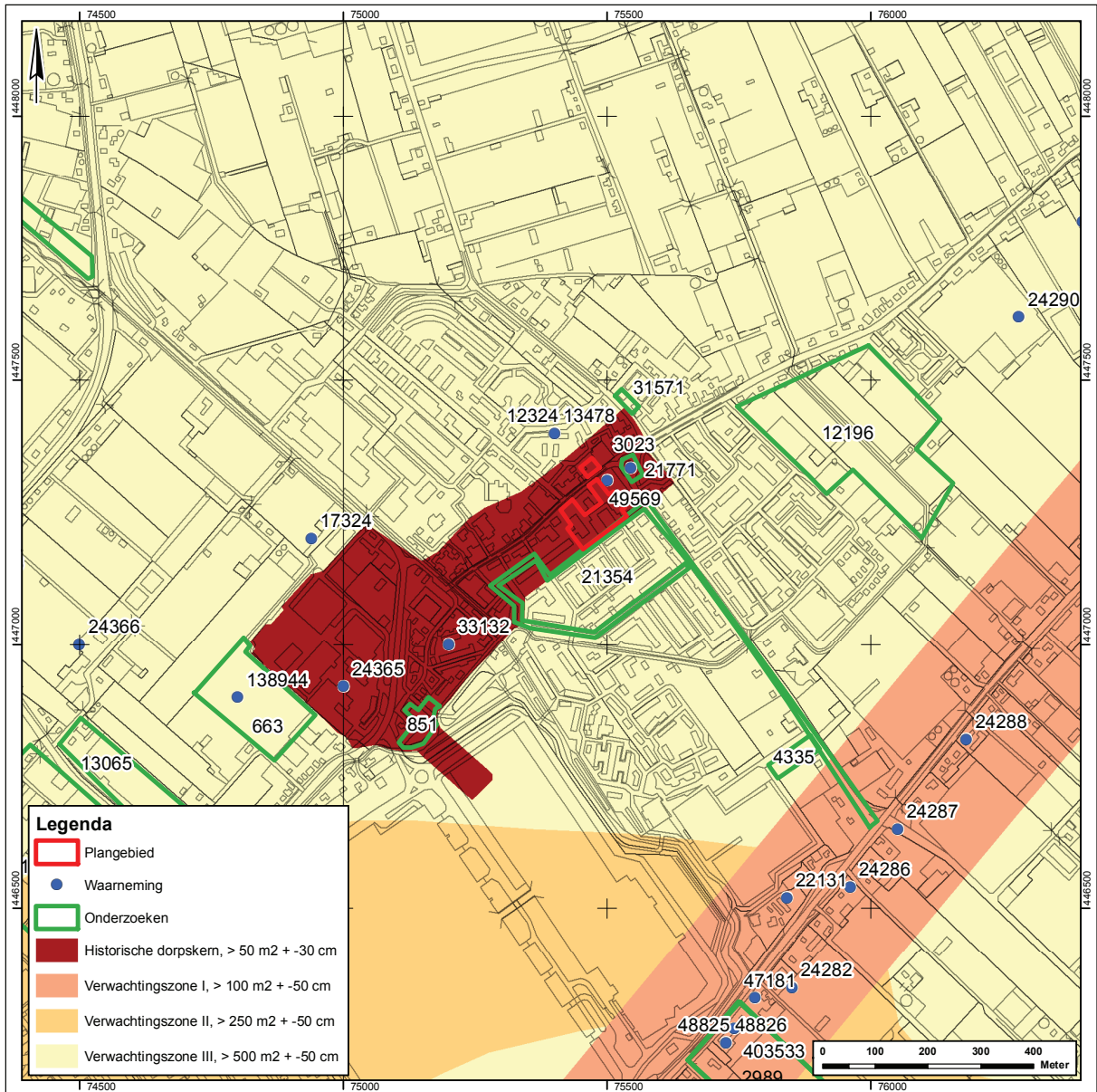
De Historische Vereniging Oud-Honselersdijk in samenwerking met amateur-archeologen van de Studiegroep Oudheidkundig Bodemonderzoek Westland hebben de meeste vondsten en/of waarnemingen in het verleden gedaan. Deze vindplaatsen liggen met name langs de Dijkstraat, de Endeldijk en de omgeving van de Nederhof. Op een locatie nabij de hoek van het Poeldijkse Pad en de Endeldijk zijn vondsten uit de Romeinse Tijd en de Late Middeleeuwen en jonger aangetroffen¹². Op de hoek van de Molenlaan en de Dijkstraat is tijdens verkennend onderzoek door middel van boringen een bewoningslaag

Tabel 2.1: overzicht van de verschillende meldingen rondom het plangebied (straal 1 km).

¹⁰ Dorenbosch et al. 2004.

¹¹ Van Liere 1948, kaart 1

¹² Immerzeel 1999, 122-123

Afbeelding 2.3: archeologische waarnemingen en vondstmeldingen geprojecteerd op de beleidsadvieskaart van de gemeente Westland.

aangetroffen alsmede aardewerk uit de 15^e tot en met de 17^e eeuw¹³.

Gespecificeerde archeologische verwachting en conclusie

Het plangebied ligt volgens de beleidskaart geheel in een zone met een hoge archeologische verwachting. Er is een verwachting voor bewoningssporen uit de Romeinse tijd, die zullen zijn afgedekt door een laatmiddeleeuws kleidek. Deze Romeinse sporen kunnen in verband staan met de nabij gelegen ligging van de Gantel geul. Daarnaast bestaat er een verwachting voor sporen uit de Middeleeuwen vanaf de 12^e eeuw na Christus. Kijkend naar het oud kaartmateriaal kan dit uit bewoningssporen maar ook een dijklichaam bestaan. Onderzoek in de nabije omgeving (ten oosten van het plangebied) hebben vooral vondsten uit de periode tussen de late zestiende eeuw en de twintigste eeuw opgeleverd¹⁴. Omdat het terrein met minimaal 70 cm is opgehoogd is er een grotere kans dat de archeologische resten bewaard zijn gebleven.

¹³ Immerzeel 1990, 92

¹⁴ Dorenbosch et al. 2004

3 Aanbevelingen en besluit na bureauonderzoek

3.1 Selectieadvies

Het plangebied ligt volgens de beleidskaart in de verwachtingszone Historische kern. De beleidsgrens voor het vrijgeven van gebieden in verwachtingszone Historische kern is in de notitie van de beleidskaart vastgesteld op 50 m² voor de oppervlakte van het plangebied en 30 cm –mv voor de diepte van de bodemingrepen. In het bestemmingsplan wordt een ondergrens van 30 m² aangehouden. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 8000 m². De exacte aard en diepte van de bodemingrepen is nog onbekend.

Verder is gebleken dat er binnen het plangebied geen archeologische vindplaatsen bekend zijn. Maar dat er op basis van de archeologische indicatoren die in de directe omgeving en regio zijn aangetroffen, wel sprake is van een hoge archeologische verwachting voor het aantreffen van (archeologische) sporen en vondsten uit zowel de Romeinse tijd als de Middeleeuwen. Het zal hier waarschijnlijk gaan om sporen die met een nederzetting geassocieerd kunnen worden. Aangezien het terrein waarschijnlijk met circa 70 cm grond is opgehoogd worden deze niet aan de oppervlakte van het plangebied verwacht.

Vooruitlopend op de definitieve planontwikkeling met bekende omvang van de grondroerende activiteiten kan er in (een deel van) het plangebied een verkennend booronderzoek worden uitgevoerd, waarbij de gespecificeerde verwachting van archeologische resten wordt getoetst. Dit is grotendeels afhankelijk van de diepte van de geplande bodemverstoringen. Als er ingrepen dieper dan 50 cm gaan plaatsvinden is er een grote kans dat er archeologische resten worden aangetroffen uit zowel de Romeinse tijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Dit blijkt uit de eerdere waarnemingen en onderzoeken die in de omgeving zijn gedaan. Voor zones waar graafwerkzaamheden dieper reiken dan 50 cm –mv, wordt verkennend booronderzoek geadviseerd.

Indien binnen het plangebied een aanvullend verkennend booronderzoek moet worden uitgevoerd, wordt geadviseerd hierbij de volgende specificaties te vereisen:

Conform de richtlijnen van de Provincie Zuid-Holland worden in principe circa 10 boringen per hectare gezet.¹⁵ Gelet op de omvang en de contour van de zone met een hoge verwachting (8000 m) zijn 8 boringen afdoende. Oppervlaktekartering is vanwege de bestrating/asfaltering van het plangebied niet mogelijk. Bij het booronderzoek kan men zich in principe richten op de opbouw van de bodem. Daarnaast dient gekeken te worden naar archeologische indicatoren.

Voor dit onderzoek worden de volgende onderzoeksvragen aangeraden:

- Hoe ziet de stratigrafie van het plangebied er uit en is de bodemopbouw intact?
- Zijn er aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen binnen het plangebied, en zo ja, wat is de diepteligging, stratigrafische positie en omvang van de vindplaats(en)?
- Kunnen de vindplaatsen door middel van planaanpassing worden behouden?

¹⁵ Nota Archeologie Provincie Zuid-Holland 2007, 23.

- Wat is het advies ten aanzien van eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

3.2 Selectiebesluit

Het bevoegd gezag (mevrouw J. Blom namens de gemeente Westland) onderschrijft de aanbeveling om in zones waar graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 50 cm –mv verkennend booronderzoek uit te voeren.¹⁶

¹⁶ Mail d.d. 08-04-2014. Voor inzage kan contact worden opgenomen met J.M. Blom (jtblom@gemeentewestland.nl), adviseur Archeologie gemeente Westland.

4 Veldonderzoek

4.1 Onderzoeksmethoden

Het veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek. Met behulp van grondboringen kan de bodem worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Booronderzoek biedt tevens de mogelijkheid de stratigrafische positie van de grondlagen met archeologische vondsten nauwkeurig te bepalen, zodat de dikte van een eventueel archeologisch niveau en de diepte waarop de archeologische sporen te verwachten zijn, kan worden bepaald. Met booronderzoek is het mogelijk de geologische bodemopbouw in kaart te brengen en paleogeografische reconstructiekaarten te maken. Bovendien is het mogelijk om verstoringen van de bodem door de mens en door natuurlijke bodemerosie vast te stellen.

Conform de richtlijnen van de Provincie Zuid-Holland worden in principe circa 10 boringen per hectare gezet. De locatie van de boringen is van te voren op basis van modern kaartmateriaal bepaald. Omdat in het onderzoeksgebied delen bestraat of geasfalteerd zijn, zijn de boringen niet in raaien gezet maar zo goed mogelijk verdeeld over het onderzoeksgebied en gezet waar mogelijk (bijvoorbeeld in plantsoentjes) (afbeelding 5).

Om de bodem goed te kunnen documenteren is geboord tot 2,0 m onder maaiveld (-mv). Eén boring is tot 3,5 m –mv gezet om de diepere ondergrond in kaart te brengen. De eerste 1,0 m werd geboord met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Dieper werd er gestoken met een gutsboor met een diameter van 3 cm.

De boorprofielen zijn beschreven in een hiervoor ontwikkeld computerprogramma. Dit is gedaan volgend de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, samengesteld door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsboring Bodembeheer (SIKB).¹⁷ Hierbij worden onder andere de textuur van de bodemlagen, de kleur en de diepte genoteerd. Bovendien worden de eventuele archeologische indicatoren (scherven, bot, steen, houtskool etc.) vermeld. Andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van oude bewoning, zoals in de grond aanwezige fosfaten, zijn ook gedocumenteerd.

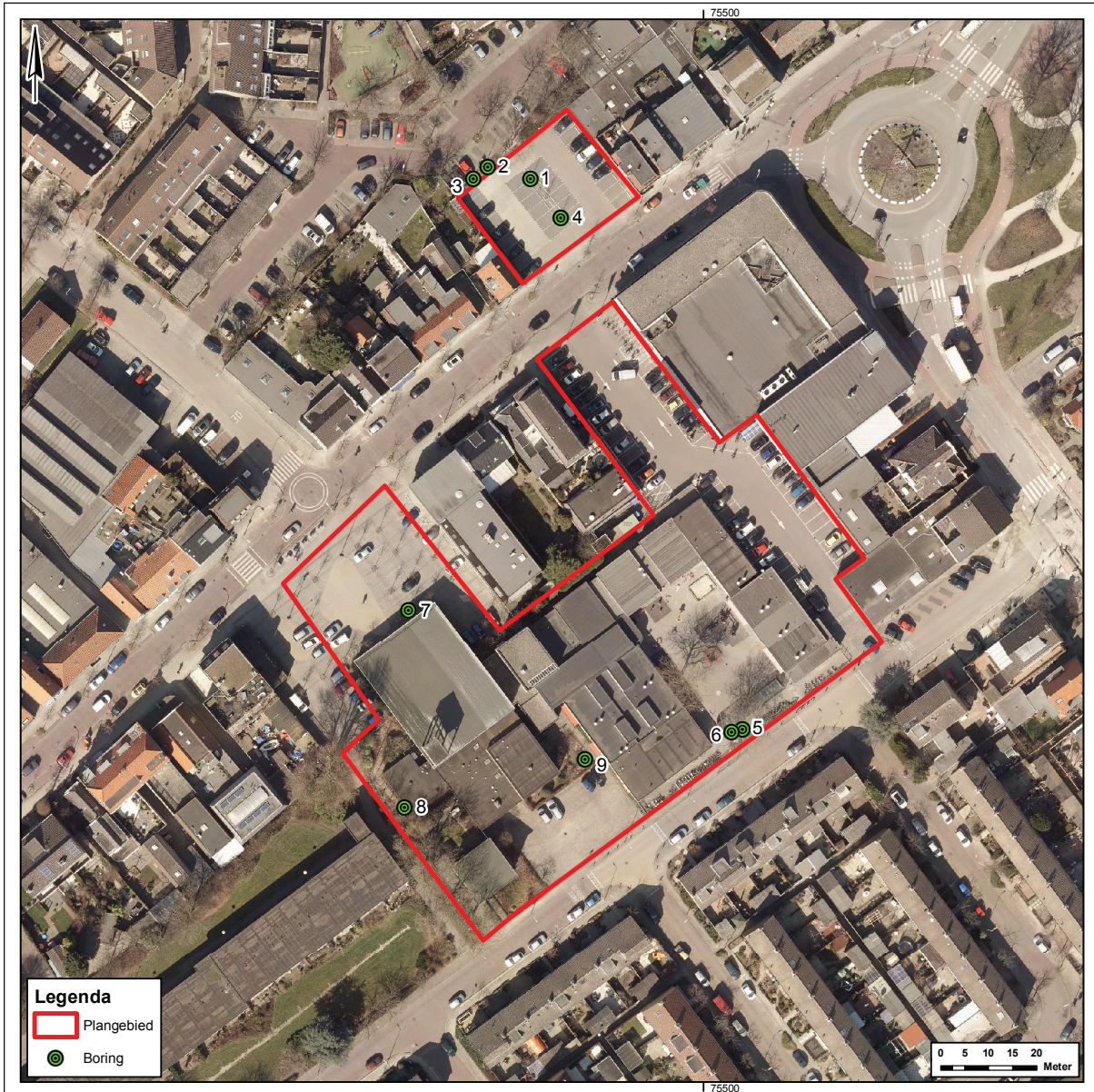
4.2 Resultaten veldwerk

In het bureauonderzoek werden 8 boringen geadviseerd. Een groot gedeelte van het onderzoeksgebied kon echter niet onderzocht worden vanwege verhardingen. Er zijn in totaal 9 boringen gezet binnen het plangebied (afbeelding 5) maar 4 boringen zijn voortijdig gestaakt op een diepte van circa 1 m –mv omdat er een ondoordringbare puinlaag werd aangeboord (boringen 1, 2, 3 en 5). Boring 4 is gezet tot 3,5 m –mv.

Op het parkeerterrein van de Albert Heijn supermarkt zijn geen boringen gezet. Door de asfaltering van het terrein was het hier niet mogelijk om onderzoek te doen. Over dit gedeelte van het plangebied is daarom ook geen uitspraak te doen over de bodemgesteldheid en de archeologische verwachting. Dit is weergegeven in afbeelding 6. Het huidige maaiveld in het plangebied ligt op circa 0,7 +NAP.

De bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied is vrijwel uniform. Tot circa 1 m onder het maaiveld bevindt zich er een opgebrachte zandlaag. Een bouwvoor

¹⁷ Bosch et al. 2006

is hier niet te onderscheiden. Alleen in boring 4 is deze zandlaag maar 10 cm diep, maar hier bestaat de bovenste 115 cm uit opgebrachte klei. De opgebrachte zandlaag is waarschijnlijk de zogeheten opgevaren gronden die staan afgebeeld op kaart 5 van Van Liere.¹⁸ Deze gronden zijn in het verleden opgebracht om de laaggelegen, natte kleigronden geschikt te maken voor agrarisch gebruik.

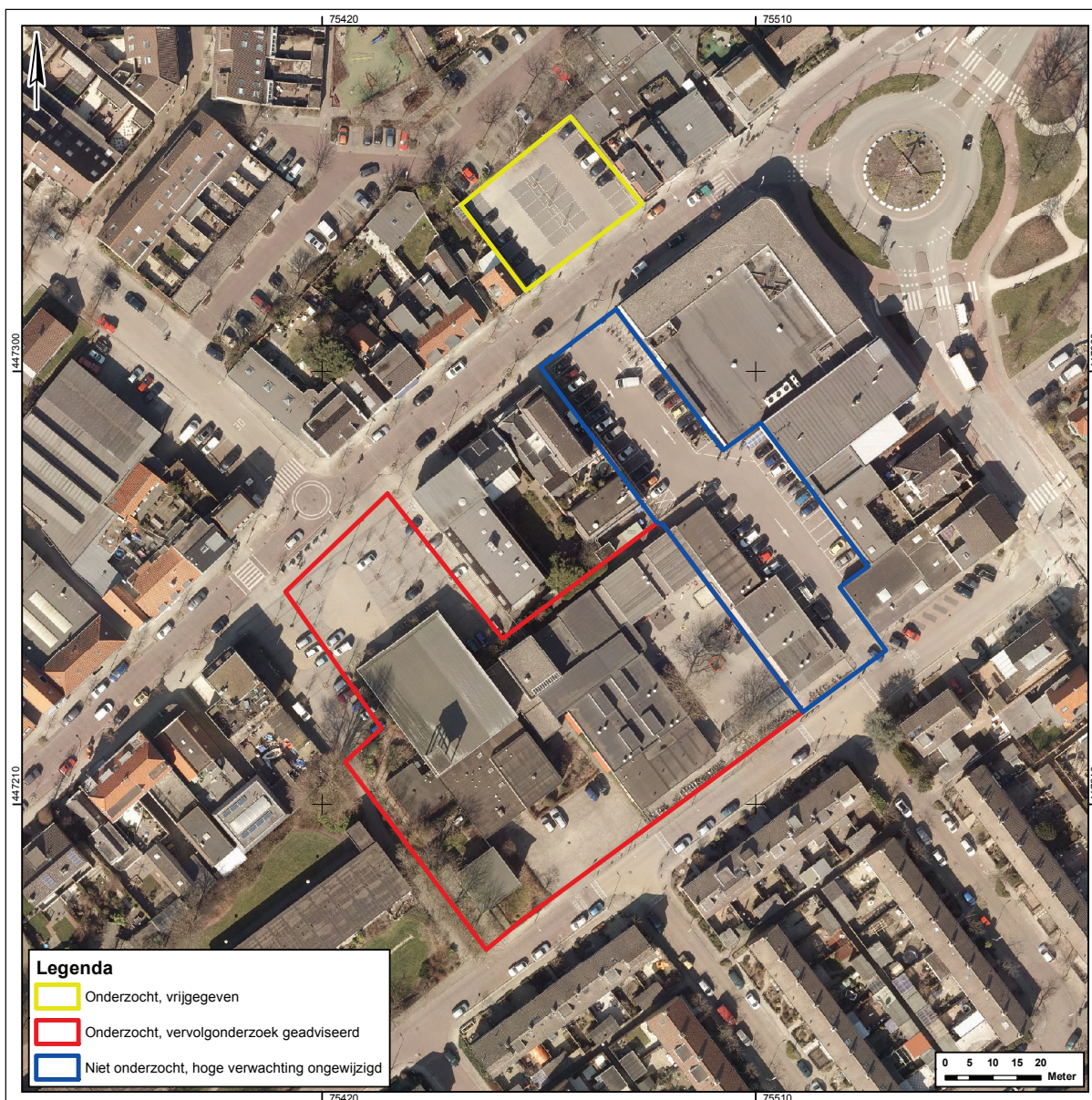
Onder de ophogingslagen is een sterk siltige, donkergrijze klei aangetroffen. Deze klei behoort tot de dekafzettingen van de Gantel Laag van het Laagpakket van Walcheren. In deze kleilaag is in boring 6 op circa 150 cm –mv een lichte zweem fosfaat aangetroffen, het is hier niet duidelijk of dit een menselijke of natuurlijke oorsprong heeft. In boring 4 is hier op 120 cm-mv ook een enkel fragment recent bouwpuin gevonden.

In boring 4 is onder de afzettingen van de Gantel Laag vanaf 180 cm –mv een grijze kleilaag aangeboord die sterk siltig is. Waarschijnlijk betreft het hier de Hoekpolder Laag (van het Laagpakket van Walcheren). In deze laag zitten enkele plantenresten en een lichte zweem fosfaat. Deze fosfaat zweem heeft op deze diepte waarschijnlijk een natuurlijke oorzaak aangezien deze zich bevindt in het midden van de schone kleilaag.

Afbeelding 5: de locatie van de boringen.

¹⁸ Van Liere 1948, kaart 5.

Afbeelding 6: het plangebied en de verschillende zones met betrekking tot de archeologische verwachting.

In boringen 7 en 8 zijn nog enkele fragmenten puin van archeologische aard aangetroffen op een diepte van 100 – 140 cm –mv. Er werden hier ook nog enkele spikkels houtskool bij aangetroffen. Beide zijn indicatoren die kunnen duiden op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. In boring 9 is in de opgebrachte zandlaag ook puin aangetroffen. Op basis van deze context lijkt het geen archeologische indicator te zijn.

In geen van de boringen is een cultuurlaag aangetroffen. In een historische dorpskern zou men deze wel verwachten.

3.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen

In deze paragraaf worden, aan de hand van de resultaten van het booronderzoek, de onderzoeksvragen uit het bureauonderzoek beantwoord.

Hoe ziet de stratigrafie van het plangebied er uit en is de bodemopbouw intact?

De bodem binnen een gedeelte van het plangebied is deels intact. De boring gezet in het noordelijke gedeelte van het plangebied (boringen 4) geeft daar-

entegen een verstoorde bodem rond die locatie aan.

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit een ophogingspakket van zand tot circa 1 m –mv. Onder deze zandlaag bevinden zich respectievelijk dekafzettingen van de Gantel Laag en hieronder de Hoekpolder Laag. Boringen 1, 2, 3 en 5 zijn op circa 1 m –mv afgebroken in verband met een ondoordringbare laag.

Zijn er aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen binnen het plangebied, en zo ja, wat is de diepteligging, stratigrafische positie en omvang van de vindplaats(en)

Uit het onderzoek is wel gebleken dat de bodem intact is onder de ophogingslagen. Daarnaast is er in een paar boringen een lichte zweem fosfaat aangetroffen (boring 4 en 6). Fosfaat komt van origine niet voor in de ondergrond en is een mogelijke aanwijzing voor menselijke of dierlijke activiteiten. In boringen 7 en 8 zijn nog enkele fragmenten puin van archeologische aard aangetroffen. Er werden hier ook nog enkele spikkels houtskool bij aangetroffen. De fragmenten puin en houtskool zijn indicatoren voor menselijke activiteiten. De archeologische verwachting uit het bureauonderzoek blijft daardoor in het deel van het plangebied waar deze indicatoren zijn aangetroffen ongewijzigd. De mogelijke vindplaats kan zich bevinden op een minimale diepte van 100 cm –mv en dateren uit de Romeinse Tijd tot en met de Nieuwe Tijd. Gelet op de aanwezigheid van houtskoolspikkels en fragmenten puin betreffen het dan waarschijnlijk sporen van een nederzetting.

Wat is het advies ten aanzien van eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

Aangezien er archeologische indicatoren zijn aangetroffen, kan er bij de geplande ontwikkelingen een archeologische vindplaats worden verstoord. Er wordt daarom geadviseerd binnen het plangebied een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven. Het noordelijke gedeelte van het plangebied rond boring 4 is grotendeels verstoord en hoeft niet verder te worden onderzocht. De hier aangetroffen fosfaat heeft waarschijnlijk een natuurlijke oorzaak. Het gedeelte van het plangebied dat nu het huidige parkeerterrein van de Albert Heijn is kon niet onderzocht worden. Hiervoor kunnen daarom geen uitspraken worden gedaan en de verwachting uit het bureauonderzoek blijft daarom ongewijzigd (zie afbeelding 6). De uiteindelijke beslissing over bovenstaande ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Westland.

5 Conclusies en aanbevelingen na booronderzoek

5.1 Conclusies

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de bodem tot 1 m onder het maaiveld opgehoogd is. In de onverstoorde lagen daaronder zijn in drie boringen indicatoren voor archeologie waargenomen. De archeologische verwachting uit het bureauonderzoek blijft daardoor ongewijzigd in dit deel van het plangebied. Over het gedeelte van het plangebied dat nu als parkeerterrein wordt gebruikt voor de Albert Heijn is geen uitspraak te doen en de verwachting blijft hier daarom ook ongewijzigd. Door de asfaltering van dit parkeerterrein was het zetten van een boring nergens mogelijk. Het gebied rond boring 4 kan worden vrijgegeven aangezien dit gedeelte grotendeels verstoord is.

5.2 Advies voor vervolgonderzoek

De archeologische verwachting blijft hoog in het gedeelte van het plangebied dat onderzocht kon worden. In dit gedeelte zijn ook archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats vanaf de Romeinse tijd tot de Nieuwe Tijd. Deze vindplaatsen bevinden zich op een minimale diepte van 100 cm -mv. Er wordt daarom geadviseerd binnen het plangebied op deze locatie een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven. Het noordelijke gedeelte rond boring 4 kan worden bijgesteld naar een lage verwachting aangezien dit gedeelte verstoord lijkt te zijn. Dit is afgebeeld in afbeelding 6.

Mocht tijdens de geplande werkzaamheden blijken dat binnen het plangebied toch archeologische waarden aanwezig zijn, dan dienen deze in het kader van de Monumentenwet 1988 (artikel 53) te worden gemeld bij de minister van OCW. In de praktijk komt dit erop neer dat archeologische toevalsvondsten worden gemeld bij de bevoegde overheid, in deze de adviseur Archeologie van de gemeente Westland, mevrouw J. Blom (06 53986564 of jmblom@gemeentewestland.nl).¹⁹

Deze algemene meldingsplicht is altijd van toepassing en dus ook in gebieden die bij voorbaat zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek en gebieden die na archeologisch (voor)onderzoek zijn vrijgegeven voor ontwikkeling. Het is mogelijk dat na melding blijkt dat het om een vondst gaat waarvoor het bevoegd gezag (in deze de gemeente Westland) nader onderzoek vereist. Indien er geen melding wordt gemaakt van het aantreffen van oudheden is er sprake van een strafbaar feit.

¹⁹ Toevalsvondsten die worden gedaan in Westland kunnen het best worden gemeld aan Archeologie Delft dat, middels een lichte gemeenschappelijke regeling, optreedt als gemeentelijk adviseur archeologie voor Westland.

Literatuur

- Dorenbos, O., B. Klooster & J.M. Koot, 2004: *Het plein gekeerd; Archeologisch onderzoek op het Moddermanplein te Honselersdijk (gemeente Naaldwijk)*, Gemeente Rijswijk Bureau Monumentenzorg en Archeologie
- Immerzeel, A.A.G., 190: *Archeologische Kroniek van het Westland (1989)*, in: *Historisch Jaarboek Westland*, 85 t/m 95.
- Immerzeel, A.A.G., 1999: *Archeologische Kroniek van het Westland 1998*, in: *Historisch Jaarboek Westland*, 113 t/m 124.
- Kerkhof, M., 2012: *Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de Gemeente Westland*, DAN 20.
- Kok, M., 1985: *Kaartboek van Naaldwijk van het baljuwschap van Naaldwijk. Kaartboek van de landerijen gelegen in de heerlijkheden Naaldwijk, Honselersdijk en het Honderland, omstreeks 1620 door Floris Jacobsz vervaardigd, facsimile uitgave.*
- Kruikius, N. & J. Kruikius, 1977 (1712): *'t Hooge heemreedschap van Delflant met alle de steden, dorpen en ambachten, Alphen aan de Rijn*
- Liere, W.J. van., 1948: *De bodemgesteldheid van het Westland. Deel I I in reeks 'De bodemkartering van Nederland' in: Verslagen van landbouwkundige Onderzoekingen, no.546.*
- Staalduinen, C.J. van, 1979: *Toelichting bij de Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 37 West Rotterdam (37W), Haarlem.*
- Vliet, A.P. van, 1999: *Kaartboek van de Domeinen in het Westland*, vervaardigd door landmeter Floris Jacobszoon in de jaren 1615-1634, facsimile uitgave.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actuele Hoogtebestand Nederland
ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
DAN	Delftse Archeologische Notities
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
Mv	Maaiveld
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Afbeeldingen en tabellen

Afbeelding 1 (blz. 8)

Het plangebied geprojecteerd op een luchtfoto van het gebied.

Afbeelding 2 (blz. 12)

Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Kruikius uit 1712.

Afbeelding 3 (blz. 13)

Vereenvoudigde geologische ondergrond van het plangebied (naar Van Staalduinen 1979)

Afbeelding 4 (blz. 15)

Archeologische waarnemingen en vondstmeldingen geprojecteerd op de beleidsadvieskaart van de gemeente Westland.

Afbeelding 5 (blz. 20)

De locatie van de boringen.

Afbeelding 6 (blz. 21)

Het plangebied en de verschillende zones met betrekking tot de archeologische verwachting.

Tabel 1 (blz. 14)

Overzicht van de verschillende meldingen rondom het plangebied (straal 1 km).

Bijlage 1 (blz. 27)

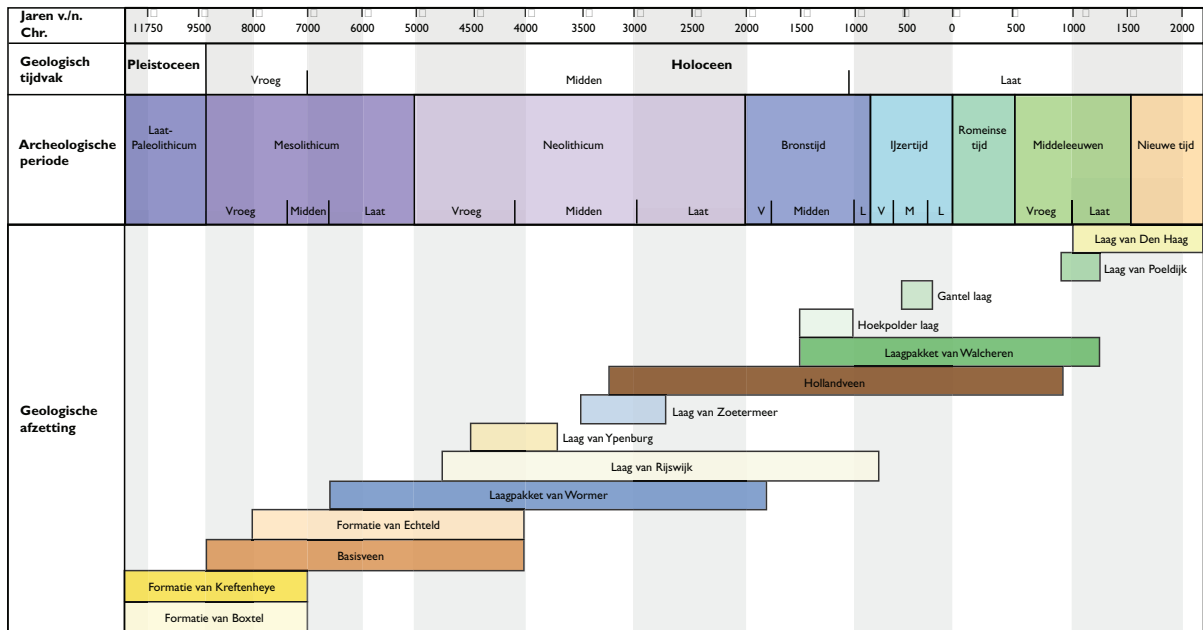
Geologische afzettingen.

Bijlage 2 (blz. 29)

Boorbeschrijvingen.

Bijlage 1 Geologische afzettingen

Geologische afzettingen en hun ouderdom, afgezet tegen de archeologische perioden zoals deze in Nederland worden gehanteerd.

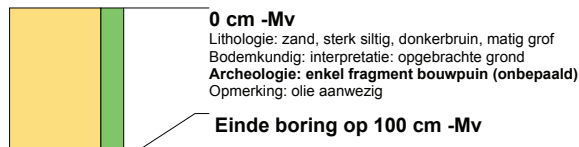

Bijlage 2 Boorbeschrijvingen

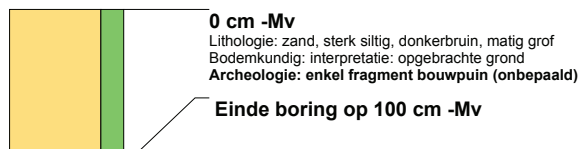
boring: WL082-1

beschrijver: MR, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft, opmerking: gestaakt

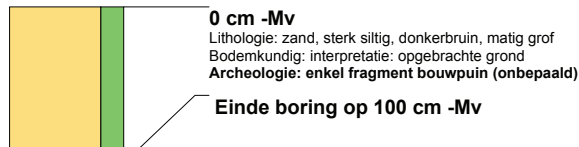
boring: WL082-2

beschrijver: MR, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft, opmerking: gestaakt

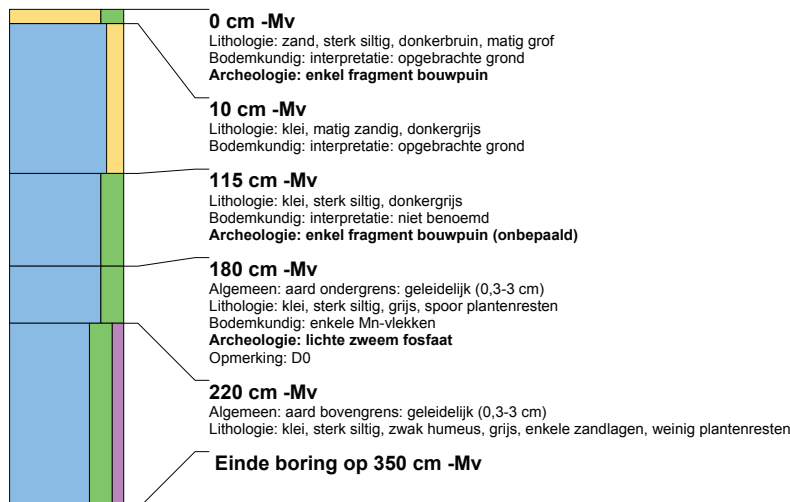
boring: WL082-3

beschrijver: MR, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft, opmerking: gestaakt

boring: WL082-4

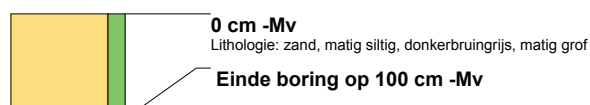
beschrijver: MR, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: WL082-5

beschrijver: BP, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: WL082-6

beschrijver: BP, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: WL082-7

beschrijver: BP, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: WL082-8

beschrijver: BP, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: WL082-9

beschrijver: BP, datum: 16-4-2014, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37B, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Westland, plaatsnaam: Honselersdijk, opdrachtgever: Gemeente Westland, uitvoerder: Archeologie Delft

